

die. Præterea non dicitur, propter quamvis culpam hominem esse condemnandum ad mortem, sed subiturum pœnam. Simili etiam ratione Matth. 5. dicitur: *Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*; Licet enim propter unicum quadrantem debitor non statim mittatur in carcerem, debet tamen et hunc solvere.

Inst. 5. Ps. 31. v. 2. dicitur: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*; ergo ex sola Dei imputatione sumitur, quod peccatum inducat vel non inducat mortem.

R. N. *Cons.* Eodem Ps. v. 1. David *beatos* vocat, quorum *remissæ sunt iniquitates*, et v. 6. Deum allocutus, *Tu remisisti, inquit, impietatem peccati mei*. Si vero peccata justorum non imputarentur, quid remissione opus foret? Supponitur itaque potius in peccatis condignitas, propter quam alia ad pœnam æternam, alia ad temporalem pœnam Deus deputet, quam ut sequatur, peccatum per imputationem fieri mortale. Quare sensus est: *Beatus vir, cui peccatum plane remissum est tum quoad culpam et reatum pœnæ æternæ, tum quoad pœnam temporalem.*

39. *Obj. II.* SS. Patres peccata, quæ nos venialia dicimus, docent quoad se et sine respectu ad misericordiam divinam esse gravia et excludere a beatitudine. Sic enim Aug. L. 9. Conf. c. 3. n. 34. *Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia exequias eam*. Et ep. 29. (al. 167. n. 20.): *Cum Rex justus sederit in throno, quis gloriabitur castum se habere cor? aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato? Quæ igitur spes est, nisi superexaltet misericordia judicio?* Et L. 2. de peccat. merit. et remiss. c. 3. *Quis cum aliqua spe adipiscendæ salutis æternæ de hac vita emigraret, manente illa sententia, quod quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, nisi post paululum sequeretur... Superexaltat autem misericordia judicio*; ergo.

R. N. A. *Ad textum 1um*. R. Significat hic homines etiam sanctos non carere peccatis venialibus, ob quæ, nisi misericorditer condonentur, gravissimas in purgatorio pœnas soluturi sint. Hanc enim per verba recitata rationem reddit, cur oraturus sit pro matre sua, quam ibidem multum laudat.

Ad 2um. R. Similiter. Loquitur enim hic de judicio singulari, dicitque neminem esse purum a veniali macula, et sine Dei misericordia spem non esse beatitudinis statim ab obitu obtinendæ.

Ad 3um. R. Sensus est, neminem cum spe adipiscendæ beatitudinis mori posse, nisi Deum sciret misericordem, et veniam ab eo sperare posset; tum quia venialia, in quibus offendimus omnes, disponunt ad mortale: tum quia vel unicum mortale sufficit ad perditionem hominis æternam; nemo autem certo novit, num nullum unquam mortale commiserit, aut si admisit, num in gratiam Dei per veram pœnitentiam redierit.

Inst. Idem Tr. 4. in ep. Joan. n. 6. *Ista levia, inquit, quæ dicimus, noli contemnere. Si contempnis, quando appendis; expavesce, quando numeras. Levia multa faciunt unum grande. Multæ guttæ implent flumen: multa grana faciunt massam.* Similia in ep. 29. (al. 167. n. 20.) et 108. (al. 265. n. 8.) Tr. 12. in Joan. n. 14. et serm. 3. in Ps. 118. n. 2. leguntur. 2°. S. BASIL. in Regulis compendio explicatis interr. 4. scribit, nullum peccatum esse contemnendum ut parvum, cum revera nullum parvum sit, et secundum Apo-

stolum peccatum omne sit *stimulus mortis*. 3°. S. HIER. L. 2. Dial. adv. Pelag. n. 11. ait: *Si ira et sermonis injuria atque interdum jocus judicio, concilioque et gehennæ ignibus delegatur; quid merebitur turpium rerum appetitio etc?* 4°. S. CHRYS. hom. 60. (al. 59.) in Joann. n. 6. ad pop. docet non esse peccatum levius aliquid defraudare de pretio, quam magnam subripere pecuniæ quantitatem.

R. *Ad 1um*. S. THOM. 1. 2. q. 88. a. 4. docet, mentem S. AUG. eam fuisse, quod multa venialia, si negligantur, paulatim disponant hominem ad mortale; non vero, quod formaliter faciant mortale. Primum enim sensum Scriptura Eccli. 19. etiam indicat: alterum rationes apertæ condemnant.

Ad 2um. R. Nec auctoritas loquentis urget; quia non constat certo, num eæ quæstiones sint BASILII M., an *Eustathii Sebasteni*, cujus errores damnati sunt in Conc. Gangrensi; certe postremo tribuuntur a Sozomeno et Nicephoro: nec urget sensus verborum; qui est, nullum peccatum, quod spernitur, esse parvum ratione periculi et peccati mortalis, ad quod disponit; atque sic etiam veniale peccatum esse stimulum mortis.

Ad 3um. R. S. HIERONYMUS hic non habuisse rationem ordinis in enumeratione illa peccatorum et pœnarum correspondentium, sed numerum tantum attendisse; cum Domini sententiæ repugnare non voluerit, quam ipse paulo ante adduxerat.

Ad 4um. R. Sermonem hic esse de eo, qui plus accipere voluit, sed non nisi pauca fraudare potuit; unde tantum sequitur, quod defectus externi actus voluntatem malam non excuset a peccato.

40. *Obj. III.* Omne peccatum est transgressio legis divinæ: est offensa personæ infinitæ; ergo omne peccatum est grave. *Conf.* Quilibet etiam venialiter peccans plus amat creaturam, quam Deum, et huic illam præfert; ergo graviter peccat.

R. D. A. Omne peccatum est transgressio legis divinæ graviter vel leviter obligantis C. semper graviter obligantis N. Item est gravis vel levis offensa personæ infinitæ T. semper gravis N. vide inf. dicenda.

Ad Conf. R. N. vel D. A. Amat creaturam plus intensive C. appetitive N. Qui venialiter peccat, est actualiter vel habitualiter paratus bonum illud, quod in peccando habet, contemnere, si id præcepto graviter obligante Deus prohibeat; ergo amat Deum simpliciter et appetitive plus quam creaturam, nec hanc illi præfert: afficitur tamen hic et nunc magis a creatura, quam a Deo, ab eaque movetur ad aliquid Deo displicens faciendum; unde, quia Deum non omni modo et perfecte appetiat, venialiter peccat.

Adde, quod non requiratur, ut quis *positive* sit ita habitualiter paratus, quatenus ejusmodi actum antea habuerit, nec refractaverit; quia etiam peccatores, seu qui non sunt in statu gratiæ, venialiter peccare possunt: sed ad hoc, ne quis dicatur per veniale creaturam præferre Deo, satis est, quod sit ita habitualiter paratus quasi *negative*, nempe hoc sensu, quod peccatum veniale vel electio boni temporalis consistat cum voluntate contemnendi illud, si esset graviter prohibitum, et hanc voluntatem non excludat: Item quod eligens objectum leviter prohibitum per hoc non eligat graviter prohibitum, et hinc non eligat aversionem a Deo, ut facit mortaliter peccans;

non enim vult, et consequenter non mavult per suum actum separationem a Deo potius, quam ab illo actu abstinere.

Inst. 1. Veniale peccatum minuit charitatem, et consequenter amicitiam Dei, quia hæc consistit in charitate; ergo.

R. D. A. Minuit charitatem habitualement *N.* actualement *C.* Amicitia Dei stat in gratia, quæ Deo nos gratos et dilectos facit; et in charitate, qua Deum habitualiter super omnia diligimus. Veniale non aufert hujus gratiæ et habitualis charitatis gradum ullum, sed solum minuit, vel potius impedit fervorem charitatis actualis, quatenus qui peccat, hoc actu non se vult omnimode conformare beneplacito divino.

Inst. 2. Ex gravitate pœnæ, qua delictum punitur, colligitur hujus gravitas. Sed pœna, qua veniale peccatum punitur, est gravissima, et major, quam omnes hujus vitæ pœnæ; ergo.

R. D. min. Est pœna gravissima respective ad culpas civiles et pœnas in hac vita *C.* respective ad culpas morales et mortales ac pœnas alterius vitæ *N.* Culpa mortalis enim inducit odium ac inimicitiam Dei, meretur pœnas æternas cum desperatione et extrêma miseria conjunctas, quorum neutrum veniali convenit. *Nec obstat*, quod quis sub mortali teneatur etiam vitare culpam civilem levem, cui ab hominibus constituta est pœna mortis; unde sequatur sub eadem obligatione vitandum esse peccatum veniale, cui major pœna, quam mortis, a Deo sit decreta. *Disparitas* est, quia pœna illa ab hominibus statuta est maxima in humano judicio et irreparabilis, ac Deus præterea imperat sub obligatione gravi, leges humanas sub pœna mortis latas observare propter charitatem, quam quilibet sibi ipse debet. Pœna autem venialis peccati nec maxima nec irreparabilis est, nec ejus culpa prohibita est a Deo sub obligatione gravi.

Inst. 3. Peccatum veniale meretur pœnam æternam: nam *primo* est majus malum, cum æterna pœna, cum hanc potius, quam illud eligere oporteat; ergo et hanc per se meretur. *Secundo*, Deus illud posset nunquam remittere, quia remissio peccati est gratuita; ergo posset et illud in æternum punire. *Tertio*, peccatum veniale in damnatis juxta probabilem in æternum punietur; ergo meretur pœnam æternam.

R. N. A. Ad Prob. 1^{am}. D. A. Est majus malum ratione ineligibilitatis *C.* ratione pravitatis *N.* Carentia visionis boni infiniti et pœna sensus (intellige præcisam a blasphemis et odio Dei) est malum in genere physico; proinde secundum se et naturam suam non est simpliciter mala, sed tantum secundum quid et respective ad eum, qui illam patitur. Peccatum vero est in genere mali moralis; consequenter in se quid illicitum ac nunquam eligendum, atque hinc minus eligibile, quam pœna æterna aut ullum malum physicum. Sicut tamen veniale in suo genere non est culpa maxima, pœna autem æterna est maxima in genere pœnæ et mali physici; sic peccato veniali non debetur pœna æterna, quia culpæ levi pœna maxima non convenit.

Ad Prob. 2^{am}. D. A. Posset nunquam remittere homini injusto *C.* justo *subd.* si ageret ut absolutus dominus *C.* si ut justus iudex, et simul pater et amicus eum filio adoptivo et amico *N.* Justus ratione gratiæ sanctificantis, vi ejus filius est et amicus Dei, habet jus ad visionem Dei; ad hanc autem eum pervenire nequeat, quamdiu veniali maculatus est, Deus hoc illi quocumque demum modo remittere tenetur. Promissionem hujus habemus

Matth. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester celestis delicta vestra.* Unde S. Aug. L. de corr. et grat. c. 13. n. 41. ait, in judicio misericordiam bonis meritis justorum esse reddendam. *Distinguo* etiam *Cons.* Ergo posset Deus illum in æternum punire spectando absolutum Dei dominium, secundum quod etiam innocentem punire æternum potest *C.* spectando rationem culpæ, cui Deus ceu justissimus iudex pœnam proportionatam statuit *N.*

Ad Prob. 3^{am}. D. A. Punietur per se et ratione culpæ in æternum *N.* per accidens ratione subjecti nolentis redire cum Deo in amicitiam, vi cujus acquireret jus aliquod ad gratiam culpæ remissivam *T.*

Inst. 4. Homo propriis viribus et sine gratia Dei non potest resurgere a veniali, et juxta probabilem non potest condigne satisfacere pro veniali; ergo veniale ex se manet æternum, et puniri in æternum juste potest.

R. D. Cons. Si homini aliunde non debeatur aut obveniat aliquid, vi cujus resurgere possit, aut quocumque modo emundari a suo peccato *T.* Si debeatur aut obveniat, ut modo dictum *N.*

Inst. 5. Peccatum veniale sæpe parum distat a mortali, v. g. in materia furti modica differentia unius v. g. solidi potest ex veniali facere mortale, et vicissim. Ergo tale peccatum specie erit idem cum mortali, et pœnam æternam merebitur.

R. D. A. Veniale sæpe parum distat a mortali materialiter sumpto et per respectum præcise ad objectum *C.* a mortali formaliter sumpto et per respectum ad legem prohibentem *N.* Quantitas 13. solidorum, quæ interim supponitur esse gravis materia furti, non differt multum et specie physica a quantitate 14. solidorum; quia tamen solidus unus aliis 13. solidis additus complet materiam, cujus ablatio est graviter prohibita, hinc quantitas 13. solidorum ab alia differt morali specie, et per respectum ad legem.

Inst. 6. Quod unum peccatum sit mortale, aliud veniale, habetur ex solis Dei præceptis diversis quibus opponuntur; ergo saltem ex sola voluntate Dei et non ex sua natura differunt.

R. T. A. D. Cons. Ergo differunt ex sola Dei voluntate quatenus ex ea dependet, quod actus cum advertentia ad obligationem inde resultantem elicited sit peccatum vel leve vel grave *N.* quatenus ex ea pendet, quod detur obligatio talis, qua posita actus cum advertentia ei contrarius sit peccatum grave vel leve *C.* Quæstio autem non est de voluntate Dei antecedente actum et ordinante, sed de consequente actum ac disponente de eo, jam in ratione suæ moralitatis constituto. Nam et Deus antecedenter facere potest ut immolatio filii sit opus bonum, et comestio pomi sit mala, si illam præcipit, hanc prohibeat; ubi tamen Abraham immolare filium jam voluit, et Adam pomum comedit, hoc bonum, illud malum facere non potuit. *Dixi: Trans. Ant.* quia, licet præceptum graviter obliget, si tamen in homine sit imperfecta deliberatio, erit peccatum veniale.

Inst. 7. Quod Deus præcepit, vel prohibuit sub veniali, hoc potuisset sub mortali prohibere aut præcipere. Atqui hoc casu omnia peccata forent mortalia; ergo, quod jam sint venialia, est a sola misericordia Dei.

R. 1°. D. A. Potuisset sub mortali præcipere aut prohibere in casu particulari, et quando adest finis extrinsecus sufficiens, ad levem materiam graviter prohibendam *C.* universaliter, aut etiam quando non adest ejusmodi

finis *N.* Quamvis enim hoc præcise ratione domini divini possibile sit; quia tamen homo *necessitatem moralem* habet in aliqua saltem peccata venialia indeterminata aut minus deliberata labendi, minus consentaneum foret Legislatoris divini sapientiæ, bonitati et suavi providentiæ, si omnia sub mortali prohiberet.

R. 2°. *D. Cons.* Ergo, quod ex genere suo leviter culpabilia jam sint venialia, hoc est, non prohibita sub mortali, est ex sola Dei misericordia, de quo tamen non quæritur *C.* quod jam facta contra legem leviter obligantem sint venialia, hoc est, non deputentur ad pœnam æternam, est ex sola misericordia *N.* De hoc autem controversia agitur.

41. *Observa.* Pro discernendo peccato mortali a veniali universim hæc regula dari solet: solum illud est mortale, in quo est materia gravis, quantitas notabilis, plena advertentia et consensus voluntatis plenus; illud autem est veniale, in quo unum ex prædictis deficit. Atque hinc etiam tertia classis venialium, scilicet ex natura sua talium, de quibus hactenus dicebamus, tres venialium species sub se complectitur.

Alia enim sunt *venialia ex suo genere*, et objecto proprio, quæ nimirum circa objectum ejusmodi versantur, ut, quantumcumque hoc crescat, illa tamen non evadant ad malitiam mortalem; sed fieri tantum mortalia queant vel ex conscientia erronea, vel ex dispositione quadam animi mortali, vel alia ex circumstantia, per quam ad speciem alienam graviter malam transferantur. Talia sunt verbum otiosum, risus nimius et alia ejusmodi.

Alia sunt *venialia ex parvitate materiæ*, quæ scilicet in re parva ac levi committuntur; quale est furtum unius oboli, utpote quod neque proximum notabiliter lædit, neque est ejusmodi, quod apud æquos homines amicitiam tollere queat. Dantur tamen peccata, in quibus nulla materia est *levis*, sed omnis sufficiens ad peccatum mortale, uti sunt odium Dei, blasphemia, hæresis, perjurium, desperatio, etc., utpote in quibus, quacumque demum in materia deliberate commissis, integra ratio malitiæ et tota deformitatis quantitas invenitur. Huc etiam spectat delectatio venerea, in qua parvitas materiæ non datur; cum non possit esse efficaciter voluta, quin ipsa pollutio implicite et virtualiter vel placeat, vel intendatur, vel grave ejus periculum incurratur. Quin ab Alex. VII. damnata est hæc inter alias propositiones ordine 40^a. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris et pollutionis.*

Alia sunt *venialia ex imperfectione actus*, quæ nempe ob subreptionem, vel defectum sive cognitionis, sive deliberationis, sive libertatis, sive consensus perfecte voluntaria non sunt, et hinc rationem mortalis culpæ non participant; quales sunt subiti motus cupiditatis, iræ, invidentiæ et alii similes, qui prius animum occupant, quam ratio deliberare potuerit, an admittendi essent, aut semisopitis obveniunt, aut minus advertentes infestant.

ARTICULUS II.

PER QUÆ PRÆDICATA INTRINSECA DIFFERANT INTER SE PECCATUM MORTALE ET VENIALE?

42. *Nota.* Tres sunt de ipsa essentiali differentia opiniones. 1^a. Est Scoti, quæ dicit mortale, quod est contra legem; veniale, quod est contra consilium; ubi nomine consilii videtur omnia comprehendere, quæ ad salutem non sunt simpliciter necessaria. 2^a. Est S. THOMÆ 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. quæ mortale dicit esse contra legem; veniale autem tantum præter legem; ubi legem non sumit pro ordinatione Dei obligantis quacumque, sed pro lege directe intendente conjunctionem cum Deo seu dilectionem, quæ etiam dicitur finis legis, vel cujus observatio est necessaria ad salutem. 3^a. Est DURANDI, VEGÆ, ADRIANI, multorumque Recentiorum quæ dicit mortale peccatum esse transgressionem legis graviter obligantis; veniale transgressionem legis leviter obligantis.

Lex autem *graviter obligare* in hac sententia dicitur, cujus observatio præcipitur, aut violatio prohibetur sub interminatione divini odii et inimicitiae: *leviter*, cujus adimpletio urgetur aut transgressio vetatur tantum sub ratione aut debito incurrendæ displicentiæ divinæ, non autem sub interminatione illa priore. *Signa* porro legis graviter obligantis universim habentur ex Scripturæ effatis, Conciliorum et Pontificum definitionibus, Ecclesiæ ac Patrum sententiis, communi Doctorum aut aliorum etiam prudentum et timorum sensu, consuetudine ac usu.

Speciatim vero, si lex continetur in *sacris litteris*, et actio prohibita nominetur abominatio, nefas, detestandum etc., vel dicatur morte aut exclusione a cœlo digna, vel ob illam Deus minetur per verbum *væ* malum grave, aut queiscumque verbis privationem beatitudinis vel pœnas inferni, graviter obligare censetur. Si lex *humana* sit, attendendum est ad verba, quibus obligatio exprimitur: Item ad finem legis, qui si momenti magni sit, et sine obligatione gravi non obtineretur, graviter obligare censetur. Si lex positiva autem non extet, sed ea potius *naturalis* sit, tunc naturali etiam ratione utendum, spectanda materiæ gravitas vel in se, vel in ordine ad Deum, charitatem proximi et sui etiam ipsius. Præterea vero in his omnibus ad signa illa, universim legum obligationem spectantia, recurrendum est.

43. *Dico I.* Peccata non differunt per hoc, quod mortale sit contra legem, veniale contra consilium, vel præter legem.

Prob. Etiam veniale peccatum est contra legem divinam; ergo venialis differentia a mortali non est statuenda in eo, quod veniale sit contra consilium, vel præter legem. *Ant. Prob.* 1°. Veniale peccatum, utpote moraliter malum, est contra regulam morum: sed regula morum est lex divina seu æterna; ergo. 2°. Ubi non est lex, ibi non est prævaricatio nec malitia: sed in veniali est malitia; ergo. 3°. Aliqua lex divina prohibet mendacium; nam Levit. 19. v. 11. dicitur: *Non mentiemini.* Et Eccli. 7. v. 14. *Noli velle mentiri.* Item prohibet *non jurare omnino*, nempe sine necessitate. Ubi ne quis existimet datum esse duntaxat consilium, Christus addit Matth. 5.